

คู่มือการปฏิบัติงานศาสนพิธี

พิธี คือ แนวทางหรือข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานที่เป็นรูปแบบ เป็นต้นว่า งานใดสมควรจะดำเนินการอย่างไร เมื่อได้ดำเนินการตามแนวทางหรือข้อเสนอแนะนั้นแล้ว งานเหล่านั้นจะดำเนินไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว เรียบร้อย ถูกต้อง ตามขนบธรรมเนียมประเพณี สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายของงาน ไม่ขัดข้องหรือวุ่นวาย พิธีเป็นวัฒนธรรม ประเพณีของชาติ เป็นวิถีชีวิตของประชาชน ในแต่ละสังคม จะมีพิธีการที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตามความเชื่อของคนในสังคมนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ พิธีจึงมีรูปแบบการปฏิบัติหลากหลาย แม้ในปัจจุบันก็มีรูปแบบการปฏิบัติพิธีแตกออกไปตามความเห็นของแต่ละสำนัก ทำให้มีข้อถกเถียงกันเสมอเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะให้การปฏิบัติพิธีมีรูปแบบและแนวทางการปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน จึงได้รวบรวมแนวปฏิบัติพิธีที่เป็นแนวทาง ๆ มาแสดงไว้พอเป็นข้อสังเกต

ในการจัดงานศาสนพิธี คือการประกอบพิธีทางศาสนา จะมีบุคคลประเภทหนึ่ง เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องพิธี มีชื่อเรียกกันหลากหลาย เช่น มรรคนายก อุบาสก เจ้าหน้าที เจ้าพนักงาน แต่ในที่นี้จะขอเรียกบุคคลนี้ว่า ศาสนพิธีกร แปลว่า ผู้ดำเนินการพิธีทางศาสนา ศาสนพิธีกรนี้มีหน้าที่ควบคุม ปฏิบัติ จัดการ ตลอดถึงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ในการจัดพิธีการทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีกรที่ดี จะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติหลายประการ เป็นต้นว่า

๑. มีความรอบรู้ในเรื่องศาสนพิธีอย่างกว้างขวาง ละเอียด ลึกซึ้ง
๒. มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่เคอะเขิน ประหม่า
๓. มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องอุปกรณ์และลำดับพิธี
๔. มีกิริยา วาจาและมารยาทเรียบร้อย การแต่งกาย การวางตนเหมาะสม
๕. มีการตัดสินใจที่ฉับไวและถูกต้อง สามารถแก้ไขข้อขัดข้อง ที่เกิดขึ้นใน

พิธีได้ทันการ

ศาสนพิธีเบื้องต้น

ศาสนพิธี คือพิธีทางศาสนา ในที่นี้หมายถึงศาสนาพุทธ แบ่งลักษณะ รูปแบบ ประเภทได้มากมาย เช่น พิธีงานมงคล พิธีงานอวมงคล พิธีงานราษฎร์ พิธีงานหลวง พิธีงานทางราชการ พิธีงานชาวบ้าน ฯลฯ หนังสือศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา ได้รวบรวมพิธีเหล่านั้นไว้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. กุศลพิธี ได้แก่ พิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อความดี เพื่อสิริมงคล เฉพาะตน เช่น พิธีอุปสมบท พิธีรักษาอุโบสถ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เป็นต้น

๒. บุญพิธี ได้แก่ พิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อบุญกุศล และความเป็นสิริมงคล แก่ตน ครอบครัว ญาติมิตร ผู้ที่เคารพรักใคร่นับถือ แก่สถานที่หรือเพื่อบุคคลที่ล่วงลับ ที่ประสงค์จะอุทิศผลบุญไปให้

๓. ทานพิธี ได้แก่พิธีถวายสิ่งของต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการถวายแก่ส่วนรวม เช่น สังฆทาน กฐินทาน หรือถวายเฉพาะบุคคล เช่น ถวายยารักษาโรค ถวายอาหาร ถวายไทยธรรม เป็นต้น

๔. ปกิณกพิธี ได้แก่ พิธีเบ็ดเตล็ดที่ไม่อยู่ใน ๓ ประเภทข้างต้น เช่น พิธีพุทธาภิเษก พิธีมังคลาภิเษก พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธียกข้อฟ้า เป็นต้น

ในพิธีทั้ง ๔ ประเภทนั้น ถ้าจะกล่าวให้สั้นลง คงได้ ๒ ประเภท คือ งานมงคล ได้แก่ พิธีที่ประกอบเพื่อความดี ความสุข ความเจริญ บุญกุศล สิริมงคล ทั้งแก่ตน สถานที่และผู้อื่น กับงานอวมงคล ได้แก่ พิธีประกอบเพื่อถวายหรืออุทิศบุญกุศลให้ผู้อื่น

รวมความว่า งานศาสนพิธีต่าง ๆ ที่จัดกันทั่ว ๆ ไปมีจุดมุ่งหมายเพียง ๒ ประการนี้เท่านั้น ศาสนพิธีที่จะปฏิบัติพิธีต่าง ๆ ฟังศึกษาหลักการของศาสนพิธีทั้ง ๒ ประเภทนั้น การจัดพิธีดังกล่าวมีรูปแบบการจัดเป็น ๒ ลักษณะ คือ พิธีที่ชาวบ้านจัดกันตามประเพณีนิยม การจัดลักษณะนี้ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ต่างปฏิบัติตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันสืบมาจนเคยชิน เคยปฏิบัติเช่นไรก็ปฏิบัติไปเช่นนั้น ตามแบบของวัด ตามแบบของหมู่บ้านหรือของสังคมนั้น ๆ วัดหนึ่ง หมู่บ้านหนึ่ง สังคมหนึ่งก็จัดกันไปตามแบบของตน ลักษณะนี้ขอเรียกว่า พิธีแบบชาวบ้านหรือพิธีท้องถิ่นและพิธีที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดขึ้น มีรูปแบบ ขั้นตอน มีกำหนดเวลาไม่ว่าจะจัดที่ตำบล อำเภอ จังหวัดอะไร

ก็จะปฏิบัติเหมือน ๆ กัน การจัดพิธีลักษณะเช่นนี้เรียกว่า พิธีแบบทางราชการ การจัดพิธีทั้ง ๒ ลักษณะนี้ มีลำดับขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ

๑. การเตรียมการ	ปฏิบัติก่อนจะจัดงานพิธี
๒. การปฏิบัติการ	ปฏิบัติก่อนพิธีและระหว่างพิธี
๓. การสรุปรงาน	ปฏิบัติหลังเสร็จพิธี

ตัวอย่างภาพทางศาสนาพิธี

พิธีอุปสมบท

การทำบุญถวายสังฆทาน

ข้อปฏิบัติทั่วไปในศาสนาพิธี

พิธีทำบุญในที่นี้ จะพูดถึงพิธีทำบุญต่างๆ ไป ซึ่งเป็นกิจเบื้องต้นที่พุทธศาสนิกชน จะพึงทราบและนำไปปฏิบัติได้ ส่วนจะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างนั้น ก็สุดแต่ความนิยมของแต่ละท้องถิ่น พิธีทำบุญในศาสนาพุทธ สรุปลแล้วมี ๒ พิธี คือ

๑. พิธีทำบุญในงานมงคล เป็นการทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคล ความสุข ความเจริญ เช่น พิธีแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่และวันเกิด เป็นต้น

๒. พิธีทำบุญในงานอวมงคล เป็นการทำบุญเพื่อปิดเป่าความชั่วร้ายให้หมดไป โดยปรารถนาถึงเหตุที่ตามมาไม่ดี หรือเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์โศก เช่น พิธีศพ พิธีทำบุญในการที่แรงจบบ้าน รุ่งกินน้ำในบ้าน เป็นต้น

พิธีกรรมทั้ง ๒ พิธี ข้างต้น จะต้องปฏิบัติโดยย่อ ดังนี้

๑. จัดสถานที่ก่อนถึงวันพิธี จะต้องตบแต่งสถานที่รับรองพระที่จะเจริญพระพุทธมนต์และแขกที่จะมาในงาน ตลอดจนเครื่องใช้แต่ละแผนกให้เรียบร้อย โดยเฉพาะที่พระสงฆ์ ต้องจัดให้อยู่ในฐานะที่น่าเคารพเสมอ โดยจัดที่บูชาไว้ทางขวามือ

ของพระสงฆ์ที่จะสวดมนต์หันหน้าไปทางทิศตะวันออก (ถ้าที่จำกัดก็เว้นได้) อาสนะพระนั้นต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากฆราวาส โดยเฉพาะผู้หญิง แล้วตั้งกระโถนภาชนะน้ำ พานหมากพลูไว้ทางขวามือของพระสงฆ์ โดยตั้งกระโถนไว้ข้างในแล้วเรียงออกมาตามลำดับ

๒. เครื่องสักการะ หมายถึง โต๊ะหมู่หรือที่บูชาอื่นใดตามฐานะ อันประกอบด้วยพระพุทธรูป ๑ องค์, แจกัน ๑ คู่, เชิงเทียน ๑ คู่, กระจก ๑ ที่ เป็นอย่างน้อย อย่างมากจะจัดให้เต็มทีตามรูปแบบการจัดของโต๊ะหมู่ ๕, ๗ หรือ ๙ เป็นต้น ก็ได้

๓. ด้ายสายสิญจน์, บาตรน้ำมนต์ในงานมงคลทุกชนิด นิยมวางด้ายสายสิญจน์รอบบ้านหรือสถานที่ แต่จะย่อลงมาแค่ที่พระสวดมนต์ก็ได้ การวางด้ายสายสิญจน์ให้ถือเวียนขวาไว้เสมอ ถ้าจะวงรอบบ้านด้วย ก็ให้เริ่มต้นที่โต๊ะหมู่บูชาแล้วเวียนออกไปที่รั้วบ้านหรือตัวบ้านทางขวามือ (เวียนแบบเลข ๑ ไทย) เมื่อวงรอบแล้วกลับมาวงรอบที่ฐานพระพุทธรูป วงไว้กับฐานพระพุทธรูป แล้วมาวงที่บาตรน้ำมนต์ เสร็จแล้วหาพานวางด้ายสายสิญจน์ที่เหลือไว้ใกล้ ๆ บาตรน้ำมนต์นั้น เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ประกอบการเจริญพระพุทธรุมนต์ต่อไป

๔. บาตรน้ำมนต์ให้ใส่น้ำสะอาดพอควร จะใส่ใบเงินใบทองใบนาก หญ้าแพรก ผักส้มป่อย ผิวมะกรูด ฯลฯ ก็ได้ สุดแต่จะนิยม ไม่ใส่อะไรเลยก็ได้เพราะพระพุทธรุมนต์ที่พระสวดเป็นของประเสริฐอยู่แล้วและตั้งไว้ทางขวามือของพระสงฆ์ที่เป็นประธานติดเทียนน้ำมนต์ไว้ที่ขอบบาตร ๑ เล่ม จะหนัก ๑ บาท หรือ ๒ บาทก็ได้ แต่ควรให้ใส่ใหญ่ ๆ ไว้เพื่อกันลมพัดดับด้วย เมื่อพระสงฆ์ดับเทียนน้ำมนต์แล้วห้ามจุดอีกต่อไป เพราะถือว่าเป็นการดับเสียดจัญไรไปหมดแล้ว มิให้เกิดขึ้นมาอีก

ส่วนในพิธีศพ ตั้งแต่ถึงแก่กรรมจนกระทั่งเผา ไม่มีการวางด้ายสายสิญจน์และตั้งบาตรน้ำมนต์ หลังจากเผาศพเสร็จแล้วจะทำบุญอุทิศจึ่งกระทำได้

๕. การนิมนต์พระสงฆ์ เจ้าภาพจะต้องแจ้ง วัน เดือน ปีและพิธีที่จะกระทำ ให้พระสงฆ์ทราบเสมอ เพราะบทสวดมนต์จะมีเพิ่มเติมตามโอกาสที่ทำบุญไม่เหมือนกัน ส่วนจำนวนพระสงฆ์นั้นมีแน่นอนเฉพาะพระสวดพระอภิธรรม สวดรับเทศน์และสวดหน้าไฟเท่านั้น คือ ๔ รูป นอกนั้นแล้ว ถ้าเป็นงานมงคลพระสงฆ์ที่สวดมนต์ (เจริญพระพุทธรุมนต์) ก็นิยม ๕ รูป, ๗ รูป, ๙ รูป, ๑๐ รูปโดยเหตุผลว่า ถ้าเป็นงาน

แต่งงานซึ่งนิยมคู่ จะนิยมพระสงฆ์ ๕ รูป, ๗ รูป, ๙ รูป โดยรวมพระพุทธรูปเข้าอีก ๑ องค์ เป็น ๖ รูป, ๘ รูป และ ๑๐ รูป ก็ได้เหมือนกัน ส่วนพิธีหลวงใช้ ๑๐ รูปเสมอ สำหรับพิธี สดับปกรณ์ มาติกา-บังสุกุล ก็เพิ่มจำนวนพระสงฆ์มากขึ้นอีกเป็น ๑๐, ๑๕, ๒๐, ๒๕ รูป หรือจนถึง ๘๐ รูป หรือ ๑๐๐ รูป ก็สุดแต่จะศรัทธา ไม่จำกัดจำนวน การนิมนต์พระสงฆ์ เพื่อฉันหรือรับอาหารบิณฑบาต อย่างระบุชื่ออาหาร ๕ ชนิด คือ ข้าวสุก ขนมนสด ขนมห้าง ปลา เนื้อ สรूपแล้วระบุไม่ได้ทุกชนิด จะเป็นขนมจีน หมี่กรอบ ไม่ได้ทั้งนั้น ให้ใช้คำรวมว่า “รับอาหารบิณฑบาต เข้า – เพล” หรือ “ฉันเข้า ฉันเพล” ก็พอแล้ว

เมื่อพระสงฆ์ที่มาสวดมนต์ถึงบ้านแล้ว กิจที่จะต้องทำอีกอย่างหนึ่งก็คือ ควรจัดหาน้ำล้างเท้าและล้างให้พระ เพราะถ้าพระสงฆ์ล้างเอง น้ำมีตัวสัตว์ พระสงฆ์ ก็เป็นอาบัติและถ้าปล่อยให้เท้าเปียกน้ำแล้วเหยียบอาสนะ พระสงฆ์ก็เป็นอาบัติอีก จึงต้องทำให้ท่าน แต่สมัยนี้ การไปมาสะดวกด้วยยานพาหนะเท้าพระสงฆ์ไม่เปรอะเปื้อน จึงไม่มีการล้างเท้าพระสงฆ์

๖. ลำดับพิธี โดยทั่วไปพิธีมงคลจะเริ่มด้วยประธานหรือเจ้าภาพ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ธูปไม่ควรเกิน ๓ ดอก หรืออย่างมากไม่เกิน ๕ ดอก เทียน ๒ เล่ม และจุดให้ติดจริง ๆ จุดแล้วอธิษฐานใจ กราบพระ ๓ หน แล้วอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อพระสงฆ์สวดถึงบท “อเสวนา จ พาลานัง” ให้เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมัน และเมื่อพระสงฆ์สวดถึงบทว่า “นิพพันตี ธีรา ยถา ยัมปทีโป” ท่านดับเทียนตรงคำว่า “นิพ” โดยจุ่มเทียนน้ำมันตกลงในบาตรน้ำมัน (การดับเทียน อาจจะมีผิดแผกไปจากนี้บ้างก็เป็นเรื่องของพระสงฆ์) พระสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว ถ้าเป็น พิธีสวดมนต์ในวันเดียวซึ่งนิยมทำในตอนเช้าหรือเพลก็ถวายภัตตาหาร พระสงฆ์ฉันเสร็จ ถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ ก็นับว่าเสร็จพิธี แต่ถ้าทำบุญ ๒ วัน วันแรกนิยมสวดมนต์เย็นแบบนี้ เมื่อสวดมนต์เย็นเสร็จก็นับว่าเสร็จไปตอนหนึ่ง รุ่งขึ้นจะเช้าหรือเพล พระสงฆ์มาถึงก็ทำกิจเบื้องต้น มีจุดธูปเทียน อาราธนาศีล รับศีล เสร็จแล้ว พระสงฆ์สวดถวายพรพระ ไม่มีอาราธนาพระปริตร จบแล้วถวายภัตตาหาร ถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ จึงเสร็จพิธี

๗. การกรวดน้ำ เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา คือ รูปหัวหน้าว่า “ยถา...” ก็ให้เจ้าภาพกรวดน้ำทันที พอจบ “ยถา...” พระสงฆ์รูปที่สองขึ้นบทอนุโมทนา

“สัพพี...” พระสงฆ์นอกนั้นสวดรับต่อพร้อมกัน ก็ให้เจ้าภาพเทน้ำให้หมด แล้วนั่งประนมมือฟังพระสงฆ์ให้พรต่อไป จบแล้วกราบ ๓ ครั้ง

๘. การประพรมน้ำพระพุทธรูป ให้กระทำหลังจากพระสงฆ์อนุโมทนา (ยก สัพพี) จบ แล้วจะนิมนต์ให้พระสงฆ์ประพรมใครหรือที่ได้กนิมนต์ท่านตามประสงค์

๙. การเทศน์ การนิมนต์พระสงฆ์ให้แสดงพระธรรมเทศนาด้วย ในกรณีที่มีสวดมนต์ก่อน แล้วก็มีเทศน์ติดต่อกันไป การอาราธนาตอนพระสวดมนต์ให้อาราธนาพระปริตร ยังไม่ต้องรับศีล ต่อเมื่อถึงเวลาเทศน์ นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นธรรมาสน์แล้ว จึงอาราธนาศีล รับศีลเสร็จ อาราธนาธรรมต่อ พระสงฆ์เทศน์จบ ถ้าไม่มีพระสวดรับเทศน์ พระท่านจะอนุโมทนาบนธรรมาสน์ ท่านลงมาแล้วจึงถวายไทยธรรม (เครื่องกัณฑ์เทศน์) แต่ถ้ามีพระสวดรับเทศน์ เช่น ในกรณีทำบุญหน้าศพ เป็นต้น พระเทศน์จบ พระสงฆ์สวดรับเทศน์ต่อ (ระหว่างนี้พระเทศน์จะลงมานั่งข้างล่างตรงต้นแถวพระสวด) จบแล้ว เจ้าภาพจึงถวายไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธี

๑๐. การตั้งเครื่องบูชาหน้าศพ ถ้าเป็นพิธีอาบน้ำศพ จะต้องมียืน (ประทีป) ๑ เล่ม ตามไว้ข้างศพเหนือศีรษะด้วย และประทีปนี้จะตามไว้ตลอดเวลา เมื่อนำศพลงหีบแล้ว ก็ตามไว้ข้างหีบ ด้านเท้าของผู้ตาย ซึ่งถือว่าผู้ตายจะได้จุดส่องทางไป

ถ้าเป็นพิธีทำบุญหน้าศพ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน หรือวันเผาก็ตาม ด้านหน้าศพจะมีที่จุดธูปไว้ให้ผู้ที่เคารพนับถือบูชา ๑ ที่ และนอกจากนี้ เวลาประกอบพิธี ทุกครั้งนิยมจัดเครื่องทองน้อยไว้เบื้องหน้าศพอีก ๑ ที่ ซึ่งประกอบด้วย กรวยปักดอกไม้ ๓ กรวย, เทียน ๑ เล่ม, ธูป ๑ ดอก, เครื่องทองน้อยนี้ตั้งไว้หน้าศพเพื่อให้ศพบูชาธรรม โดยเจ้าภาพจุดให้และการตั้งให้ตั้งดอกไม้ไว้ข้างนอก ตั้งธูปเทียนไว้ข้างใน หันธูปเทียนไว้ทางศพ (บางวัด ให้ตั้งเครื่องทองน้อยอีกชนิดหนึ่งสำหรับเจ้าภาพในเวลาฟังธรรม ระหว่างพระสงฆ์กับเจ้าภาพ การตั้ง หันธูปเทียนไว้ทางเจ้าภาพ)

๑๑. การจุดธูปเทียน การจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยหรืออื่นใดก็ตาม จะต้องจุดเทียนก่อนเสมอ แล้วจึงจุดธูป เพราะถือว่าเทียนสูงกว่าธูป และอีกประการหนึ่ง การจุดเทียนก่อน หากเทียนเกิดดับขึ้นระหว่างกลางคัน ก็จะได้ต่อติดกันสะดวกยิ่งขึ้น

๑๒. ผ้าภูษาโยง พิธีศพ เวลาพระท่านจะบังสุกุล จะมีผ้าภูษาโยงซึ่งเชื่อม

โยงมาจากศพเสมอ การทอดผ้าบนผ้าภูษาโยงนี้ให้ทอดตามขวาง เพื่อพระจับชักบังสุกุล ถ้าไม่มีผ้าทอด พระสงฆ์ก็จับเฉพาะผ้าภูษาโยง หากไม่มีผ้าภูษาโยง จะใช้ด้ายสายสิญจน์ แทนก็ได้และห้ามข้ามเด็ดขาด ไม่ว่าจะป็นมือหรือเท้าก็ตาม ถือว่าไม่เคารพศพ สำหรับศพหลวง ผ้าภูษาโยงจะถูกนำเชื่อมกับผ้าหรือด้ายสายสิญจน์ที่ต่อมาจากศพ จากนั้นเจ้าภาพจึงทอดผ้า

๑๓. ใบปวารณา ในการทำบุญ มักจะมีเงินถวายพระสงฆ์เสมอ เพื่อให้ท่านนำไปใช้จ่าย แต่พระสงฆ์ท่านจำเป็นต้องเงินไม่ได้ จึงใช้ใบปวารณาแทน และใช้คำว่า จตุปัจจัย (ปัจจัย ๔ คือ เครื่องนุ่งห่ม, อาหาร, ที่อยู่อาศัย, ยารักษาโรค) แทนคำว่าเงิน

การเตรียมการในพิธีทำบุญ

การเตรียมการในพิธีทำบุญ จะต้องปฏิบัติดังนี้

๑. การจัดสถานที่ทำบุญ

การจัดสถานที่ทำบุญ ควรมืองค์ประกอบดังนี้

๑.๑ โต้ะหมู่บูชา

- ตั้งไว้ด้านขวาของอาสน์สงฆ์ สูงกว่าอาสน์สงฆ์พอสมควร หันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ หรือทิศใต้ก็ได้ ไม่นิยมตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันตก (ดูความเหมาะสมของสถานที่ประกอบด้วย)

- โต้ะหมู่บูชา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย คือ

๑.๑.๑ พระพุทธรูป ๑ องค์

๑.๑.๒ แจกัน ๑ คู่ พร้อมดอกไม้ประดับ (ดอกไม้ นิยมให้มีสีสวย

กลิ่นหอม สดชื่น)

๑.๑.๓ กระถางรูป ๑ ใบ พร้อมรูปหอม ๓ ดอก

๑.๑.๔ เชิงเทียน ๑ คู่ พร้อมเทียน ๒ เล่ม

๑.๒ อาสน์สงฆ์

- จัดตั้งไว้ด้านซ้ายโต้ะหมู่บูชา แยกเป็นเอกเทศต่างหากจากที่นั่งฆราวาส ประกอบด้วยเครื่องรับรอง คือ

๑.๒.๑ พรมเล็กเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๒ กระโถนเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๓ ภาชนะน้ำเย็นเท่าจำนวนพระสงฆ์

๑.๒.๔ ภาชนะน้ำร้อนเท่าจำนวนพระสงฆ์

- เครื่องรับรองดังกล่าว ตั้งไว้ด้านขวามือของพระสงฆ์ โดยตั้งกระโถนไว้ด้านในสุด ถัดออกมาเป็นภาชนะน้ำเย็น ส่วนภาชนะน้ำร้อนจัดถวายเมื่อพระสงฆ์เข้านั่งแล้ว

- ถ้าเครื่องรับรองไม่เพียงพอ จัดไว้สำหรับพระผู้เป็นประธานสงฆ์ ๑ ที่นอกรั้ว ๒ รูปต่อ ๑ ที่ก็ได้ (ยกเว้นแก้วน้ำ)

๑.๓ ที่นั่งเจ้าภาพและผู้จัดงาน

- จัดไว้ด้านหน้าของอาสน์สงฆ์ โดยแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากอาสน์สงฆ์

- ถ้าเป็นพื้นเดียวกับอาสน์สงฆ์ ให้ปูเสื่อหรือพรมบนอาสน์สงฆ์ทับผืนที่เป็นที่นั่งสำหรับฆราวาส โดยปูทับกันออกมาตามลำดับ แล้วปูพรมเล็กสำหรับพระสงฆ์แต่ละรูปอีกเพื่อให้สูงกว่าที่นั่งเจ้าภาพ

๑.๔ ภาชนะน้ำมนต์

- จัดทำเฉพาะพิธีทำบุญงานมงคลทุกชนิด โดยตั้งไว้ข้างโต๊ะหมู่บูชาด้านขวาของประธานสงฆ์

- พิธีทำบุญงานอวมงคลที่เกี่ยวข้องกับศพ เช่น ทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน เป็นต้น ไม่ต้องจัดภาชนะน้ำมนต์

๑.๕ เทียนน้ำมนต์

- ใช้เทียนขี้ผึ้งแท้ น้ำหนัก ๑ บาทขึ้นไป โดยใช้ชนิดไส้ใหญ่ เพื่อป้องกันมิให้ดับง่าย

๒. การนิมนต์พระสงฆ์

การนิมนต์พระสงฆ์ในงานมงคลและอวมงคลนิยมปฏิบัติดังนี้

๒.๑ พิธีทำบุญงานมงคล อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๕ รูป (พิธีหลวงและพิธีที่มีการทำบุญทักษิณานุประทานนิยม ๑๐ รูป)

๒.๒ งานมงคลสมรส เมื่อก่อนนิมนต์จำนวนคู่ คือ ๖ - ๘ - ๑๐ - ๑๒ รูป เพื่อฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวนิมนต์ฝ่ายละเท่า ๆ กัน

๒.๓ ปัจจุบัน งานมงคลทุกประเภท รวมทั้งงานมงคลสมรสนิมนต์ ๙ รูป (เลข ๙ ออกเสียงใกล้เคียงคำว่า “ก้าว” หมายถึง ก้าวหน้าหรือกำลังพระเกตุ ๙, พระพุทธรูป ๙ และโลกุตระธรรม ๙)

๒.๔ งานทำบุญอายุ นิมนต์พระสงฆ์เกินกว่าอายุเจ้าภาพ ๑ รูป

๒.๕ งานอวมงคลเกี่ยวกับพิธีศพ นิมนต์ดังนี้

- สวดพระอภิธรรม ๔ รูป
- สวดหน้าไฟ ๔ รูป
- สวดพระพุทธรูป ๕ - ๗ - ๑๐ รูป ตามกำลังศรัทธา
- สวดแจก ๒๐ - ๒๕ - ๕๐ - ๑๐๐ - ๕๐๐ รูป หรือทั้งวัด
- สวดมาติกา สวดบังสุกุล นิมนต์เท่าอายุผู้ตายหรือตามศรัทธา

๒.๖ วิธีการนิมนต์พระสงฆ์

- พิธีที่เป็นทางราชการ นิมนต์เป็นลายลักษณ์อักษร
- พิธีทำบุญส่วนตัว นิยมไปนิมนต์ด้วยวาจาด้วยตนเอง

๒.๗ ข้อควรระวัง

- อย่านิมนต์ออกซื้ออาหาร เช่น นิมนต์ไปฉันขนมจีน เป็นต้น เพราะพระผิดวินัยบัญญัติ

- นิมนต์แต่เพียงว่า “นิมนต์รับบิณฑบาต รับประทานอาหาร” หรือ “นิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล” เป็นต้น

๓. การใช้ด้ายสายสิญจน์

การใช้ด้ายสายสิญจน์ นิยมปฏิบัติดังนี้

๓.๑ นิยมใช้ทั้งงานพิธีมงคล และพิธีอวมงคล

๓.๒ งานพิธีอวมงคลเกี่ยวกับศพ ไม่ใช้ด้ายสายสิญจน์วงรอบอาคารบ้านเรือน ใช้เป็นสายโยงจากศพมาถึงอาสน์สงฆ์ สำหรับพระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

๓.๓ งานพิธีมงคล นิยมวงรอบอาคารบ้านเรือนเฉพาะพิธีขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญบ้านประจำปี และทำบุญปิดเสียดจัญไรดังนี้

- อาคารบ้านเรือนที่มีรั้วหรือกำแพง วงรอบรั้วหรือกำแพงโดยรอบ
- อาคารบ้านเรือนที่ไม่มีรั้วหรือกำแพงล้อม หรือมีแต่บริเวณกว้างขวาง

เกินไปให้วงเฉพาะรอบตัวอาคารบ้านเรือน

๓.๔ การวางด้ายสายสิญจน์

- เริ่มวางด้ายสายสิญจน์ตั้งแต่โต๊ะหมู่บูชา แต่ยังไม่ต้องวางรอบพระพุทธรูป เมื่อวางรอบอาคารบ้านเรือน หรือรอบบริเวณงานแล้ว จึงนำมาวางรอบฐานพระพุทธรูป ภายหลัง โดยวงเวียนขวา ๑ รอบ หรือ ๓ รอบ

- วงด้ายสายสิญจน์เวียนขวาไปตามลำดับและยกขึ้นให้อยู่สูงที่สุด เพื่อป้องกันคนข้ามกราย หรือทำขาด

- ด้ายสายสิญจน์ที่วางแล้วให้คงไว้ตลอดไป ไม่ต้องเก็บ

- พิธีทำบุญงานมงคลอื่น ๆ วงเฉพาะบริเวณห้องพิธีหรือเฉพาะรอบฐานพระพุทธรูปที่โต๊ะหมู่บูชา แล้วโยงมาวางรอบภาชนะน้ำมนต์ วางกลุ่มด้ายสายสิญจน์ใส่พานไว้ด้านซ้ายโต๊ะหมู่บูชา

๓.๕ การใช้ด้ายสายสิญจน์ทอดบังสุกุล

- โยงจากศพ จากโกศอัฐิ จากรูปของผู้ตาย หรือจากกรายนามของผู้ตาย อย่างไม่อย่างหนึ่งมาทอดให้พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

- ในพิธีทำบุญงานมงคล หากเชิญโกศอัฐิของบรรพบุรุษมาร่วมบำเพ็ญกุศลด้วยเมื่อจะนิมนต์พระสงฆ์พิจารณาบังสุกุล ให้ใช้ด้ายสายสิญจน์อีกกลุ่มหนึ่งต่างหากจากกลุ่มที่พระสงฆ์ถือเจริญพระพุทธรูป หรือจะเด็ดด้ายสายสิญจน์จากกลุ่มเดียวกันนั้นให้ขาดออกจากพระพุทธรูป แล้วเชื่อมโยงกับโกศอัฐิก็ได้

๓.๖ การทำมงคลแฝด

- นำด้ายดิบที่ยังไม่ได้ทำเป็นด้ายสายสิญจน์ไปขอให้พระเถระที่เคารพนับถือทำพิธีปลุกเสกและทำเป็นมงคลแฝดสำหรับคู่บ่าวสาว ก่อนถึงวันงานประมาณ ๗ วัน หรือ ๓ วันเป็นอย่างน้อย

๔. เทียนชนวน

การเตรียมและการปฏิบัติในการใช้เทียนชนวน ควรปฏิบัติดังนี้

๔.๑ อุปกรณ์

- ใช้เชิงเทียนทองเหลืองขนาดกลาง ๑ ข้าง

- เทียนขี้ผึ้งไส้ใหญ่ ๆ ขนาดพอสมควร ๑ เล่ม

- น้ำมันชนวน (ซีฟิ่งแท้เช่นน้ำมันเบนซิน หรือเคียวซีฟิ่งให้เหลว ยกลงจากเตาไฟแล้วผสมน้ำมันเบนซิน)

๔.๒ การถือเชิงเทียนชนวนสำหรับพิธีกร

- ถือด้วยมือขวา โดยหงายฝ่ามือ ใช้นิ้วมือสี่นิ้ว (เว้นนิ้วหัวแม่มือ) รองรับฐานเชิงเทียน ใช้หัวแม่มือกดฐานเชิงเทียนด้านบนให้แน่นเข้าไว้

- ไม่นิยมจับกึ่งกลางเชิงเทียน เพราะจะทำให้ผู้ใหญ่รับไม่สะดวก

๔.๓ การส่งเทียนชนวนให้ผู้ใหญ่สำหรับพิธีกร

- ถึงเวลาประกอบพิธี จุดเทียนชนวน ถือด้วยมือขวา เดินเข้าไปหาประธานในพิธี ยืนตรง ไค้ก้านับ

- เดินตามหลังประธานในพิธีไปยังที่บูชา

- ถ้าประธานในพิธีหยุดยืนหน้าที่บูชา พิธีกรโน้มตัวลงเล็กน้อยส่งเทียนชนวน (ถ้าประธานในพิธีนั่งคุกเข่า พิธีกรก็นั่งคุกเข่าตาม) แล้วส่งเทียนชนวนด้วยมือขวามือซ้ายห้อยอยู่ข้างตัว

- ส่งเทียนชนวนแล้วถอยหลังออกมาห่างจากประธานในพิธีพอสมควร พร้อมกับคอยสังเกต ถ้าเทียนชนวนดับ พึงรีบเข้าไปจุดทันที

- เมื่อประธานในพิธีจุดธูปเทียนเสร็จแล้ว เข้าไปรับเทียนชนวนโดยวิธียืนมือขวา แบมือเข้าไปรองรับ ถอยหลังห่างออกไปเล็กน้อย ไค้ก้านับแล้วจึงกลับหลังหันเดินออกมา

๔.๔ การจุดธูปเทียนสำหรับประธานในพิธี

- เมื่อพิธีกรถือเทียนชนวนเข้าไปเชิญประธานฯ ประธานฯ ลูกขึ้นจากที่นั่ง เดินไปที่หน้าโต๊ะหมู่บูชา ถ้าโต๊ะหมู่บูชาตั้งอยู่สูง พึงยืน ถ้าตั้งอยู่ไม่สูงนัก พอนั่งคุกเข่าจุดถึง พึงนั่งคุกเข่าลงแล้วรับเชิงเทียนชนวนจากพิธีกร

- จุดเทียนเล่มขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มซ้ายต่อไป แล้วจึงจุดธูปเช่นเดียวกับเทียน

- ถ้ามีสายชนวนเชื่อมโยงจากรูปไปยังเทียนทุกคู่ พึงจุดธูปเป็นอันดับแรก

- ถ้าธูปมีได้จุ่มน้ำมันชนวน พึงถอนธูปออกมาจุดกับเทียนชนวนส่งเทียนชนวนให้พิธีกรแล้ว ปักธูปไว้ตามเดิม โดยปักเรียงหนึ่งเป็นแถวเดียวกัน

หรือปักเป็นสามเส้าก็ได้

- จุดธูปเทียนเสร็จแล้ว นั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย โดยว่า นโม ... ๓ จบ แล้วว่า อิมินา ... (เพียงแต่นึกในใจ) แล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ขณะกราบพึงระลึกถึงพระรัตนตรัยด้วย คือ

กราบครั้งที่ ๑ บริกรรมว่า อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะวา พุทธัง ภาวะวันตัง อะภิวาเทมิ

ครั้งที่ ๒ บริกรรมว่า สวากขาโต ภาวะวะตา อัมโม อัมมัง นะมัสสามิ

ครั้งที่ ๓ บริกรรมว่า สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สวาระกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ
เสร็จแล้วกลับไปนั่งประจำที่

๕. การอาราธนาสำหรับพิธีกร

เมื่อเจ้าภาพ หรือประธานในพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว พิธีกรเริ่มกล่าวคำอาราธนาคือ

ถ้าอาสน์สงฆ์อยู่ระดับพื้น ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งกับพื้น พิธีกรพียงนั่งคุกเข่า ประนมมือกราบ ๓ ครั้ง แล้วจึงกล่าวคำอาราธนา ถ้าอาสน์สงฆ์ยกขึ้นสูงจากพื้น แต่ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งอยู่กับพื้นก็นั่งคุกเข่าอาราธนาเช่นกัน

ถ้าอาสน์สงฆ์ยกสูง ผู้ร่วมพิธีทั้งหมดนั่งเก้าอี้ พิธีกรพียงยืนทางซ้ายอาสน์สงฆ์ ข้างหน้า พระสงฆ์รูปที่ ๓ จากซ้ายแถวหรือที่อันเหมาะสม ทำความเคารพประธานในพิธี แล้วหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ ประนมมือ กล่าวคำอาราธนา คือ โดยหยุดทอดเสียง เป็นจังหวะ ๆ ดังนี้ “มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสระระณณะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ, ทุติยัมปิ... ฯลฯ, ตะติยัมปิ... ฯลฯ”

เมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตรต่อไป จบแล้ว ถ้านั่งคุกเข่า กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืน ก็ยกมือไหว้ เสร็จแล้วทำความเคารพประธานในพิธีอีกครั้งหนึ่ง

๖. การจุดเทียนน้ำมันต์

เมื่อพระเจริญพระพุทธมนต์ถึงบทมงคลสูตร พิธีกรพียงจุดเทียนชนวน เข้าไปเชิญประธานในพิธีหรือเจ้าภาพไปจุดเทียนน้ำมันต์ ยกภาชนะน้ำมันต์ถวาย ประธานสงฆ์ ยกมือไหว้ แล้วกลับไปนั่งที่เดิม

๗. การถวายข้าวบูชาพระพุทธ

เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ถึงบทถวายพรพระ พิธีกรยกสำรับคาวหวานไปตั้งที่หน้าโต๊ะหมู่บูชาโดยตั้งบนโต๊ะที่มีผ้าขาวปูรอง หรือที่พื้นแต่มีผ้าขาวปูรอง

เชิญประธานในพิธีหรือเจ้าภาพทำพิธีบูชา (พิธีกรไม่ควรจัดทำเสียเอง)

ประธานในพิธี หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่า (พิธีราษฎร์จตุรบุป ๓ ดอก ปักที่กระถางรูป) ประนมมือ กล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง

กรณียกสำรับคาวหวานสำหรับพระพุทธและสำรับคาวหรือทั้งคาวและหวานสำหรับพระสงฆ์เข้าไปพร้อมกัน (หลังจบบทถวายพรพระ) ประธานฯ หรือเจ้าภาพ นั่งคุกเข่ากล่าวคำบูชาข้าวพระพุทธจบแล้ว จึงยกสำรับคาวหรือทั้งคาวและหวานถวายพระสงฆ์เฉพาะรูปประธานฯ นอกนั้นจะมอบให้ผู้ร่วมพิธีเข้าร่วมถวาย ก็ถือว่าเป็นความสมบูรณ์แห่งพิธีการที่เหมาะสม

๘. การลาข้าวพระพุทธ

เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว เจ้าภาพหรือพิธีกร เข้าไปนั่งคุกเข่า ประนมมือกล่าวคำลาข้าวพระพุทธจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วยกสำรับไปได้

๙. การจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์

เวลาเช้า จัดอาหารประเภทอาหารเบา เช่น ข้าวต้ม โจ๊ก กาแฟ ขนมปัง เป็นต้น

เวลาเพล จัดอาหารประเภทอาหารหนัก โดยมากจัดเป็นอาหารไทย และควรเป็นอาหารพื้นเมืองเป็นหลัก อาจมีอาหารพิเศษแทรกบ้างก็ได้

๑๐. การประเคนของพระ

ถ้าเป็นชาย ยกส่งให้ถึงมือพระภิกษุผู้รับประเคน ถ้าเป็นหญิง วางถวายบนผ้าที่พระสงฆ์ทอดรับประเคนและรอให้ท่านจับที่ผ้าทอดนั้นก่อน จึงวางสิ่งของลงบนผ้า

ถ้าพระสงฆ์นั่งกับพื้น พึงนั่งคุกเข่าประเคน ถ้าพระสงฆ์นั่งเก้าอี้ พึงยืนประเคน

ยกภัตตาหารที่จะพึงฉันพร้อมภาชนะอาหารถวายเท่านั้น สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่ต้องยกประเคน เพียงแต่วางมอบให้เท่านั้นก็พอ

ภัตตาหารทุกชนิดที่ประเคนแล้ว ห้ามคลุกหัดจับต้องอีก ถ้าผลออกไปจับต้องเข้าต้องประเคนใหม่

ประเคนครบทุกอย่างแล้ว ถ้านั่งคุกเข่าประเคน ก็กราบ ๓ ครั้ง ถ้ายืนประเคน ก็น้อมตัวลงยกมือไหว้

ลักษณะการประเคนที่ถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑๐.๑ สิ่งของที่จะประเคน ไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป ขนาดปานกลาง คนเดียวยกไหว และยกสิ่งของนั้นให้ขึ้นพ้นจากพื้นที่ตั้งของนั้นตั้งอยู่

๑๐.๒ ผู้ประเคนอยู่ห่างจากพระภิกษุผู้รับประเคนประมาณ ๑ ศอก (อย่างมากไม่เกิน ๒ ศอก)

๑๐.๓ ผู้ประเคนน้อมสิ่งของที่จะถวายนั้นเข้าไปให้ด้วยอาการแสดงความเคารพอ่อนน้อม จะส่งให้ด้วยมือก็ได้

๑๐.๔ พระภิกษุผู้รับประเคนนั้น จะรับด้วยมือก็ได้หากผู้ถวายเป็นผู้ชาย หากผู้ถวายเป็นผู้หญิง พระภิกษุจะใช้ผ้าทอดรับหรือใช้ภาชนะรับก็ได้

๑๑. การจัดเครื่องไทยธรรมถวายพระสงฆ์

เครื่องไทยธรรม คือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่สมควรถวายแก่พระสงฆ์ ได้แก่ ปัจจัย ๔ และสิ่งของที่นับเนื่องในปัจจัย ๔

สิ่งของที่ประเคนพระสงฆ์ได้ในเวลาเช้าถึงเที่ยง ได้แก่ ประเภทอาหาร คาวหวานทุกชนิด ทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหารเครื่องกระป๋องทุกประเภท หากนำสิ่งของเหล่านี้ไปถวายในเวลาหลังเที่ยงวันแล้ว เพียงแต่แจ้งให้ภิกษุรับทราบแล้ว มอบสิ่งของเหล่านั้นแก่ศิษย์ของท่านให้เก็บรักษาไว้ทำถวายในวันต่อไปก็พอ

สิ่งของที่ประเคนพระสงฆ์ได้ตลอดเวลา ได้แก่ ประเภทเครื่องดื่ม เครื่องยาบำบัดความเจ็บไข้ และประเภทเภสัช เช่น น้ำตาล น้ำผึ้ง น้ำอ้อย หมากพลู หรือ ประเภทสิ่งของที่ไม่ใช่ของสำหรับขบฉัน

สิ่งของที่ไม่สมควรประเคนพระสงฆ์ ได้แก่ เงิน และวัตถุสำหรับใช้แทนเงิน เช่น ธนบัตร เป็นต้น (ในกรณีถวาย ควรใช้ใบพิจารณาแทนตัวเงิน ส่วนตัวเงินมอบไว้กับ ไวยาวัจกรของพระภิกษุนั้น)

๑๒. การปฏิบัติในการกรวดน้ำ

การกรวดน้ำกระทำในงานทำบุญทุกชนิด เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ควรใช้น้ำที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีสิ่งอื่นใดเจือปนและใช้ภาชนะสำหรับ

กรวดน้ำโดยเฉพาะ ถ้าไม่มี ควรใช้แก้วน้ำหรือขันน้ำแทน โดยจัดเตรียมไว้ก่อนถึงเวลาใช้
การกรวดน้ำหลังจากถวายเครื่องไทยธรรมแล้ว

เมื่อประธานสงฆ์เริ่มอนุโมทนา (ยถา...) ก็เริ่มหลังน้ำอุทิศส่วนกุศล ถ้านั่งอยู่กับพื้น ควรนั่งพับเพียบจับภาชนะ สำหรับกรวดน้ำด้วยมือทั้งสอง รินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย ถ้าภาชนะสำหรับกรวดน้ำปากกว้าง เช่น ขันหรือแก้ว ควรใช้นิ้วมือขวา รองรับสายน้ำให้ไหลลงไปตามนิ้วชี้ นิ้วกลาง ถ้าภาชนะปากแคบ ไม่ต้องใช้นิ้วมือรองรับสายน้ำ ควรรินน้ำให้ไหลลงเป็นสาย โดยไม่ขาดตอนเป็นระยะ ๆ พร้อมกันนั้น ควรตั้งจิตอุทิศส่วนกุศลแก่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว เมื่ออุทิศเป็นส่วนรวมแล้ว ควรอุทิศระบุเฉพาะเจาะจง ชื่อ นามสกุล ของผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระสงฆ์รูปที่ ๒ รับและขึ้นอนุโมทนาว่า สัพพัตติโย...ต้องเทน้ำให้หมดภาชนะแล้วประนมมือรับพรต่อไป

ขณะที่พระสงฆ์กำลังอนุโมทนา ไม่ควรลุกไปทำธุระกิจอื่น ๆ (หากไม่จำเป็นจริง ๆ) เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว ควรกราบหรือไหว้ตามสมควรแก่สถานที่นั้น ๆ น้ำที่กรวดแล้วนำไปเทลงที่พื้นดิน โดยเทลงที่กลางแจ้งภายนอกตัวอาคารบ้านเรือน ห้ามเทลงไปในกระถางหรือในที่สกปรกเป็นอันขาด

ข้อที่ควรทราบเพิ่มเติม

ศาสนพิธี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้รู้ได้ถือปฏิบัติกันมาจนเป็นแบบแผนและเป็นสิ่งที่ชาวพุทธควรศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้พบเห็นและให้เกิดความขลังความศักดิ์สิทธิ์แก่พิธีกรรมนั้น ๆ ข้อควรทราบเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การไหว้

๑.๑ การไหว้พระ

ยกมือทั้งสองพนมอยู่ระดับอก แล้วยกมือที่พนมนั้นขึ้นจรดหน้าผาก โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มือทั้งสองจรดระหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้แนบส่วนบนของหน้าผาก น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่เรานับถืออย่างสูงสุด ควรพนมมือให้อยู่ระดับสูงสุดของใบหน้าและนอบน้อมเคารพด้วยเศียรเกล้า

๑.๒ การไหว้บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย

ยกมือที่พนมอยู่ขึ้น ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก นิ้วชี้แนบระหว่างคิ้ว น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่ให้ชีวิต ให้ลมหายใจแก่เรา จึงพนมมือไว้เหนือจมูกและน้อมรำลึกถึงพระคุณด้วยเศียรเกล้า

๑.๓ การไหว้ผู้ที่เราเคารพนับถือทั่วไป

ยกมือที่พนมอยู่ขึ้น ให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง น้อมศีรษะลงพองาม

เหตุผล : การเคารพผู้ที่ทำให้วิชาความรู้เป็นแบบอย่างในการทำมาหาเลี้ยงชีพ จึงพนมมือไว้ระดับของปาก และน้อมรับเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตด้วยเศียรเกล้า

๑.๔ การไหว้ (การรับไหว้) ผู้เสมอกันหรือผู้น้อยกว่า

ยกมือพนมขึ้นเสมอกัน ให้ปลายนิ้วชี้จรดปลายคาง ไม่ต้องน้อมศีรษะ
เหตุผล : คนเสมอกันและเพื่อนมนุษย์ ควรมีน้ำใจเมตตาเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันจึงพนมไว้ในระดับอก หมายถึงจิตใจ

หมายเหตุ การไหว้นั้น จะนั่งพับเพียบไหว้หรือยืนไหว้ก็ได้ ผู้ชายถ้ายืนต้องให้เท้าทั้งสองชิดกัน ในลักษณะยืนตรง ผู้หญิงถ้ายืนให้สืบเท้าข้างหนึ่งไปข้างหลังเล็กน้อย พร้อมทั้งน้อมตัวไหว้สำหรับการไหว้ ผู้อาวุโสโสภาว่าขึ้นไป

๒. การกราบ

๒.๑ การกราบพระ - กราบศพพระ

กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง หมายถึงให้อวัยวะ ๕ ส่วนจรดถึงพื้น คือ เข่า ๒ มือ หรือศอก ๒ หน้าผาก ๑ ท่าเตรียม ผู้ชาย นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า ปลายเท้าตั้ง ผู้หญิง นั่งทับฝ่าเท้า ปลายเท้าราบ จังหวะ ๑ (อัญชลี) ยกมือทั้งสองขึ้นพนมเสมอกัน ปลายนิ้วเบนออกประมาณ ๔๕ องศา จังหวะ ๒ (วันทา) ยกมือที่พนมนั้นขึ้นจรดหน้าผาก ให้หัวแม่มือทั้งสองจรดระหว่างคิ้ว จังหวะ ๓ (อภิวัต) กราบลงกับพื้นแบมือคว่ำให้ฝ่ามือทั้งสองห่างกันพอศีรษะจรดพื้นได้ (ผู้ชายให้ข้อศอกต่อหัวเข่า ผู้หญิงให้ข้อศอกคร่อมเข่า)

๒.๒ กราบคน - กราบศพคน (กราบมือตั้งครั้งเดียว)

จังหวะ ๑ นั่งพับเพียบพนมมือไหว้ขึ้น กรณีสวดตายอาวูโสกว่า ให้หัวแม่มือจรดปลายจมูก กรณีสวดตายอาวูโสเท่ากันหรือร่นราวคราวเดียวกัน ให้หัวแม่มือจรดปลายคาง สันมือจรดหน้าผาก จังหวะ ๒ กราบลงครั้งเดียวโดยให้มือที่พนมนั้นตั้งกับพื้น

๓. การจุดเทียนธูปบูชาพระ

การจุดเทียนธูปบูชาพระ ควรปฏิบัติดังนี้

จุดเทียนเล่มทางขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงจุดเทียนเล่มทางซ้ายของพระพุทธรูป

จุดธูป ๓ ดอก โดยจุดดอกทางขวาของพระพุทธรูป ไปทางซ้ายตามลำดับ เสร็จแล้วกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง

๔. สัญลักษณ์แห่งการบูชา

เทียน เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระธรรมและพระวินัย เปรียบเทียบว่าเทียนเป็นแสงสว่างส่องทาง พระธรรมให้ความสว่างแก่จิตใจ

ธูป เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระคุณของพระพุทธรูปเจ้า ผู้ทรงพระคุณ ๓ ประการคือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เปรียบเทียบว่าธูปมีกลิ่นหอม เมื่อหมดดอกความหอมจะสิ้นไป แต่ความหอมของพระพุทธรูปไม่มีวันจางหายไป

ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์แห่งการบูชาพระสงฆ์ เปรียบเทียบว่า ดอกไม้จัดเป็นระเบียบแล้วดูสวยงาม พระสงฆ์อยู่ในระเบียบวินัย ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ย่อมสวยงามมีคุณค่า

๕. การจุดธูป

จุด ๑ ดอก : บูชาศพ

จุด ๓ ดอก : บูชาพระรัตนตรัย คือ บูชาพระคุณของพระพุทธรูปเจ้าทั้ง ๓ ประการ

จุด ๕ ดอก บูชาปุณนิยบุคคลทั้งห้าคือ บูชาพระรัตนตรัย ๓ ดอก บูชาบิดามารดา ๑ ดอก บูชาครุอาจารย์ ๑ ดอก หรือบูชาพระพุทธรูปเจ้า ๕ พระองค์ คือ พระกฤษณะ

พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตมะและพระศรีอริยมุตไตรย

จุด ๗ ดอก บูชาองค์แห่งธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ๗ ประการที่เรียกว่า โภชฌงค์ ๗ หรือบูชาวันทั้ง ๗ คือ อาทิตย - เสาร์

จุด ๙ ดอก บูชาพระพุทธคุณโดยพิสดาร ๙ ประการ หรือบูชาพระภูมิเจ้าที่ทั้ง ๙ พระองค์

๖. การอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นตั้งบนโต๊ะหมู่บูชา

- ควรทำเมื่อใกล้เวลาจะประกอบพิธี
- พระพุทธรูปนั้นควรใหญ่พอสมควร ไม่ใช่พระเครื่อง ซึ่งเล็กเกินไป
- ถ้ามีครอบ ควรเอาที่ครอบออก หากมัวหมองด้วยธูปควัน ควรเช็ดให้สะอาด

หรือสรองน้ำเสียก่อน

- อัญเชิญโดยยกที่ฐานพระให้สูงระดับอกด้วยอาการเคารพ ห้ามจับที่พระศอ (คอ) หรือพระพาหา (แขน) ในลักษณะหัวของ ซึ่งเป็นอาการที่ไม่เคารพ

- ตั้งบนโต๊ะหมู่บูชาตัวที่สูงที่สุด
- ควรอัญเชิญกลับไปไว้ที่เดิมเมื่อเสร็จพิธี

ภาพตัวอย่างการเตรียมการในพิธีการทำบุญ

แนวทางการปฏิบัติงานพิธีทางศาสนา

๑. พิธีบรรพชาอุปสมบท

การบรรพชาอุปสมบท จุดมุ่งหมายก็เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมขัดเกลากิเลส ขำระจิตสันดานให้สะอาดบริสุทธิ์ ทำให้ผู้บวชเป็นผู้ประเสริฐ คือมีศีลธรรมอันประเสริฐ ทำลายความชั่วมิให้มีปรากฏในตัว สะอาดกาย สะอาดวาจาและสะอาดใจ ด้วยการบำเพ็ญความดี เว้นจากการเบียดเบียนตนและผู้อื่น นำพาชีวิตให้สงบร่มเย็น จุดหมายสูงสุดของการบวชคือพระนิพพาน

การเตรียมการ

ผู้ปกครองไปแจ้งความประสงค์กับทางวัดและนมัสการพระอุปัชฌาย์ ขอนำบุตรเข้าอุปสมบทที่วัด ตามวันเวลาที่ต้องการ

นำบุตรที่จะเข้าอุปสมบทไปมอบถวายพระอุปัชฌาย์ตามธรรมเนียมของวัด โดยจัดดอกไม้ธูปเทียนไปถวายท่านด้วยและไปซ้อมขานนาคตามที่ทางวัดกำหนด การเตรียมจัดงานที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ โดยคำนึงถึงความประหยัดและเหมาะสม

เครื่องอัฐบริขาร (สบง, จีวร, สังฆาฏิ, บาตร, มีดโกน, เข็ม, ประคดเอา, ผ้ากรองน้ำ (ธมกรก)

ไตรอาศัย ๑ ไตร พานธูปเทียนแพ ๒ ชุด (สำหรับบรรพชา)

ดอกไม้ธูปเทียนขอนิสัย ๑ ชุด (สำหรับอุปสมบท)

ไทยธรรมถวายพระอุปัชฌาย์ พระคู่สวดและพระอันดับ

ของใช้สำหรับพระใหม่ เครื่องใช้ส่วนตัวอื่น ๆ จะมียากน้อยเพียงไรสุดแต่ความจำเป็นของแต่ละบุคคล เช่น เสื้อ ที่นอน(ไร่นุ่น) หมอน มุ้ง ผ้าห่มนอน ผ้าสบง และผ้าจีวร (เอาไว้ผลัดเปลี่ยน) รองเท้า (ไม่หุ้มส้น) ร่มกันแดดกันฝน ผ้าเช็ดตัว สบู่ แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เป็นต้น